Reptielenziektes: een onderbelicht thema

Tariq Stark & Wouter Beukema, RAVON
(mede namens An Martel, Frank Pasmans, Elin Verbrugghe, UGent & partners EWRHC)

Amfibieënziektes hebben de afgelopen kwart eeuw terecht veel aandacht gekregen. Schimmels en virussen kunnen echter ook reptielen besmetten. Een goed voorbeeld is de slangenschimmel *Ophidiomyces ophiodiicola* waar RAVON en de Universiteit Gent (B) sinds 2017 onderzoek naar doen.

Reptielen in zwaar weer

Net zoals veel soorten zoogdieren, vogels en amfibieën worden ook reptielen bedreigd in hun voortbestaan. Volgens de rode lijst van de IUCN wordt zo'n 21% van alle reptielensoorten met uitsterven bedreigd. En dit aantal zou nog hoger kunnen uitvallen omdat circa 15% van de wereldwijde soorten nog niet beoordeeld is. Reptielen worden vaak over het hoofd gezien door hun verborgen leefwijze. In veel landen zijn ze ook niet opgenomen in meerjarige monitoringprogramma's, waardoor populatieontwikkelingen niet bekend zijn. Zorgelijke lokale en zelfs landelijke populatieontwikkelingen worden dan ook niet snel opgemerkt.

Bedreigingen: ook ziekteverwekkers

In West-Europa zijn habitatvernietiging, versnippering, verdroging, intensieve landbouw en zeer waarschijnlijk de enorme afname van ongewervelde dieren de belangrijkste drukfactoren. Horen ziektes daar ook bij? Dat ziekteverwekkers voorkomen bij reptielen is al lang bekend. De impact van deze ziektes was, en is nog steeds, onderbelicht en onderschat. Dit begon te veranderen toen in slangenpopulaties in Noord-Amerika zieke en dode dieren aangetroffen werden met populatieachteruitgang tot gevolg.

Slangenschimmel

De huidziekte bij slangen in Noord-Amerika kon worden toegeschreven aan de schimmel *Ophidiomyces ophidiicola* (Oo) die ophidiomycose (ook wel 'snake fungal disease') veroorzaakt. Deze ziekte lijkt zich te beperken tot slangen, al tonen recente experimenten aan dat ook hagedissen geïnfecteerd kunnen worden. Tot op heden is deze schimmel bij tientallen wilde slangensoorten op drie continenten aangetroffen, alsmede in diverse gehouden slangen en (wilde) slangen in de handel. De exacte herkomst van de schimmel is nog niet bekend. Alhoewel gevallen van ophidiomycose de laatste twee decennia in Noord-Amerika talrijk zijn, werden er in Europa nog maar enkele meldingen gerapporteerd. Dit is inmiddels veranderd door een toename van actieve en passieve surveillance. Ook in West-Nederland is de schimmel aanwezig in ringslangpopulaties, en ze veroorzaakt daar ook ziekte en sterfte. RAVON doet samen met Universiteit Gent onderzoek naar onder andere de impact van de schimmel op deze populaties.

Figuur 1. Kleine, verdachte plekjes op de schubben van een gladde slang. Bij dit dier werd echter geen ophidiomycose vastgesteld. Zou hier een andere ziekteverwekker mee gemoeid zijn? (Foto: Tariq Stark)

Meer ziektes

Veel is nog onduidelijk over het voorkomen en de impact van ziektes in Nederlandse reptielenpopulaties. Momenteel ligt de focus van het onderzoek naar ophidiomycose op zowel inheemse, wilde slangenpopulaties als dieren in gevangenschap. Er zijn echter nog diverse andere schimmels, eencelligen en virussen die onze

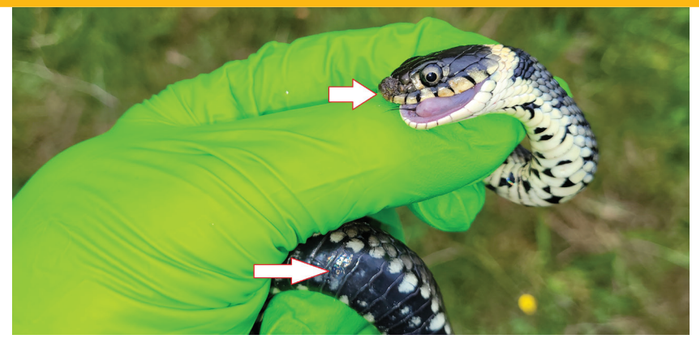

Figuur 2. Een ringslang met vergevorderde tekenen van ophidiomycose. Zie de ernstig aangetaste schubben op de kop en kleinere plekjes op de buik. (Foto: Tariq Stark)

soorten kunnen infecteren. RAVON is dan ook op zoek naar waarnemingen van 'verdachte' zieke en dode slangen, hagedissen maar ook exotische waterschildpadden. Maak alstublieft goede foto's (inclusief goede detailopnames van de getroffen lichaamsdelen) en noteer de exacte datum en locatie. Bewaar dode dieren graag in de vriezer en neem contact op met Tariq Stark (t.stark@ravon.nl). Labonderzoek is vervolgens nodig om ophidiomycose werkelijk vast te stellen.

Europees Consortium

Met de oprichting van The European Wild Reptile Health Consortium (EWRHC) heeft RAVON, samen met diverse Europese partners, de handen ineengeslagen om meer licht te schijnen op dit onderbelichte thema. Dit consortium bestaat uit een interdisciplinair netwerk van herpetologen, wetenschappers, dierenartsen en natuurbeschermers. De aankomende jaren zal dit consortium zich inspannen om onder meer het onderzoek naar en de surveillance van ziekten van wilde reptielen te optimaliseren, protocollen (inter)nationaal op elkaar af te stemmen en collectieve kennis om te zetten naar praktische beschermings- en mitigatiemaatregelen.

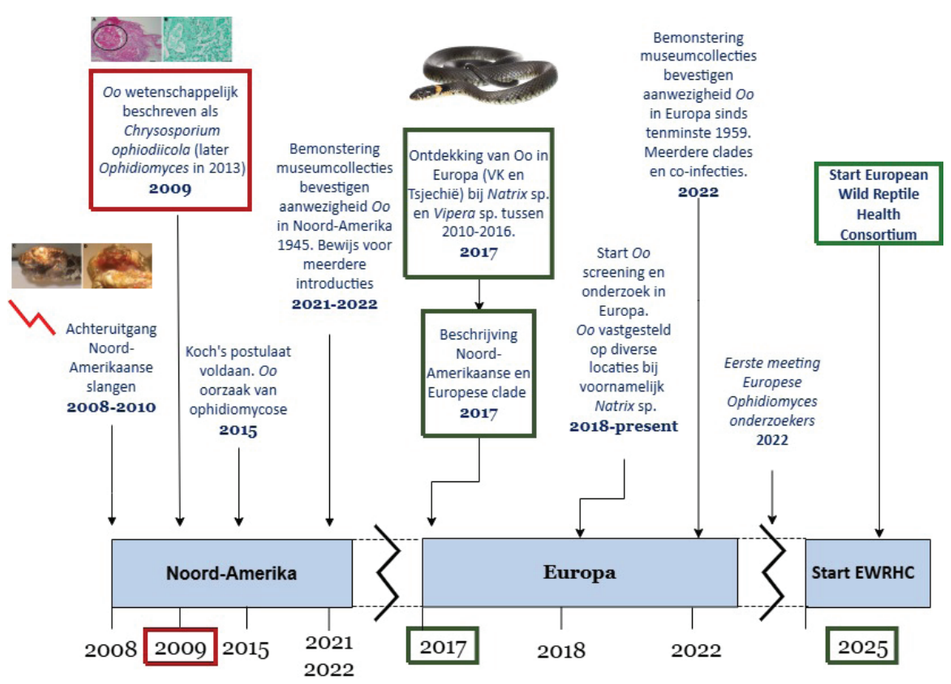

Figuur 3: Tijdlijn van belangrijke ontdekkingen rondom Ophidiomyces ophiodiicola (Oo) in Noord-Amerika en Europa.

Verder lezen

Meldpunt zieke en dode reptielen, amfibieën en vissen. Klik hier.